

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію
КОЛОМІЄЦЬ ОЛЕНИ МИКОЛАЇВНИ

**“Семантико-синтаксична реконструкція
газетних синоптичних текстів**

(на матеріалі англійської, німецької, польської та української мов)”,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство

З розвитком лінгвістичної думки в етимології змінюється підхід до методики реконструкції індоєвропейських праоснов та мета реконструкції. Засновник нового напрямку в лінгвістиці – когнітивної лінгвокомпаративістики А. В. Корольова визначає реконструкцію як метод, що має ширше призначення, ніж в класичній індоєвропейістиці, і передбачає відновлення структур свідомості як організованих матриць. Основний акцент у цій науці припадає на реконструкцію зв'язків структур давньої і сучасної мовної свідомості, особливо про відношення між найдавнішими формами і значеннями лексики і їх сучасним станом.

Еволюція терміна “реконструкція” спричинила зміну мети здійснення реконструкції, текст став необхідною умовою для структурної, семантичної та синтаксичної реконструкції, що засвідчують численні доробки учених у межах цієї проблематики.

Дослідження семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів є своєчасним, адже спрямоване на вивчення сучасної когнітивної лінгвокомпаративістики до здійснення реконструкції зв'язків структур давньої і сучасної мовної свідомості та реконструкції тексту як продукту свідомості, та її спрямуванням на вивчення тексту як макрознаку складної природи: культурної, ментальної і мовної загалом та синоптичного тексту, створеного представниками мас-медійних практик – носіїв англійської, німецької, польської та української мов зокрема. Оскільки таке поєднання є новим, відповідає сучасним напрямкам досліджень, має значення для осмислення інших проблем мовознавства, то дисертаційна робота Коломієць Олени Миколаївни є, без сумніву, **актуальною**.

Наукову цінність рецензованої роботи визначає те, що в ній авторка подає виважені спостереження, в якій *уперше уточнене* визначення газетного синоптичного тексту; *здійснено реконструкцію* композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів: *тематичних, архітектонічних, логіко-поняттєвих*; виявлено універсальні іконічні елементи; *розкрито* характер зв'язку вербальних та іконічних елементів; *установлено різне* співвідношення метеорологічних термінів; *реконструйовано*: 1) *семантичні образні засоби*, 2) *структурно-семантичні засоби*, 3) *синтаксичні засоби*.

Істотно, що наукову новизну роботи чітко і послідовно виписано у вступі та деталізовано в практичних розділах дисертації. Теоретично і практично вартісним для розбудови зіставної комунікативної лінгвістики є запропоноване дисертанткою простеження спільних й відмінних тенденції в композиційно-семантичній, внутрішньосемантичній та синтаксичній організації газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

Об'єкт та **предмет** дисертації, які обрано з урахуванням стану досліджуваної проблеми, сформульовано чітко. *Джерельна база* дисертації представлена достатньою кількістю газетних текстів (600 в англійській мові, 600 – у німецькій, 600 – у польській та 600 – в українській), відібраних із періодичних друкованих видань, в яких виявлено 2400 газетних синоптичних текстів.

Використані в роботі *методи і прийоми дослідження* (порівняльно-історичний метод з оновленою методикою реконструкції, зіставно-типологічний метод, контекстуально-інтерпретаційний метод, описовий метод, ономасіологічний аналіз, когнітивно-ономасіологічний метод, семантико-когнітивний метод, метод лінгвостилістичної абстракції, методика мовленнєвих актів Дж. Серля і Дж. Остіна, кількісний аналіз), які дають змогу всебічно проаналізувати матеріал і отримати достовірні результати.

Не викликає заперечення й практична цінність одержаних результатів, які можна вдало застосовувати у порівняльно-історичному і типологічному мовознавстві, загальному та зіставному мовознавстві, спецкурсів із когнітивної

лінгвістики та когнітивної лінгвокомпаративістики. Робота має чітку і логічну структуру, що допомагає розв'язати поставлені завдання зорієнтовані на виконанні семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

Зміст першого розділу **“Теоретичні засади вивчення поняття реконструкції у його проекції на аналіз газетних синоптичних текстів”** зорієнтовано на вивчення реконструкції як теоретико-методологічного феномена лінгвістичних досліджень. Авторка цілком докладно проаналізувала визначення терміна “реконструкція” на різних етапах його функціонування. Аналізуючи погляди різних учених, дисертантка визначила *газетний синоптичний текст* як **конструкт-макрознак** культурної, ментальної і мовної природи, яка знайшла своє відображення крізь план вираження композиційно-семантичних елементів, план змісту внутрішньосемантичних елементів та взаємодію плану змісту та плану вираження синтаксичних елементів (с. 32).

Другий розділ **“Методологічна база для виконання семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів”** приваблює намаганням подати різні підходи до аналізу методологічних установок у вивченні текстів як конструктів різної природи. Заслуговує на схвальну оцінку сформована комплексна методика аналізу газетних синоптичних текстів, що складалась з 4 етапів: 1) *методом стратифікованої вибірки* було відібрано фактичний матеріал; 2) виявлення композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів та *класифікації* семантики виділених елементів як знаків структурної моделі культурного середовища конкретного народу ; 3) залучався *ономасіологічний аналіз* метеорологічних термінів; *когнітивно-ономасіологічний метод* для аналізу назв топонімів та ойконімів; 4) передбачав реконструкцію синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів із застосуванням окремих етапів *методики діалогічної інтерпретації тексту* , а також залучення *методики мовленнєвих актів*.

Третій розділ дисертації **“Реконструкція композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах”** приваблює реконструюванням

композиційних елементів газетних синоптичних текстів англійської, німецької, польської та української мов.

Аналізуючи реконструкцію елементів газетних синоптичних текстів, здобувачкою було встановлено 4 елементи: тематичні, архітектонічні, логіко-поняттєві; семантичні у композиційній будові: знакового іконізму, симбіозу іконічних і графічних засобів.

Заслуговують на схвалення встановлені здобувачкою спільні та відмінні композиційно-семантичні елементи у реконструкції архітектонічних елементів ГСТ в англійській, німецькій, польській та українській мовах (с. 102). Показово, що О. М. Коломієць не лише виявляє симбіоз іконічних і графічних елементів, але й встановлює кількісне співвідношення їх у англійській, німецькій, польській та українській мовах (с. 116).

Відродно, що здобувачка на основі доволі обсягового фактичного матеріалу (понад 2400 фрагментів газетних синоптичних текстів) виявила спільне та відмінне у реконструкції архітектонічних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

У четвертому розділі **“Реконструкція внутрішньосемантичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах”** дисертантка зосереджується на аналізі наявності або відсутності зв'язку між первісним значенням ономастичних елементів (топонімів та ойконімів) з їх сучасною семантикою.

Вдалим видається запропонований здобувачкою підхід щодо класифікації метеорологічних термінів, який здійснений на основі явищ природи, зокрема виявленню термінів на позначення хмарності, на позначення характеру опадів, на позначення тривалості опадів, на позначення фазового стану опадів, на позначення сили вітру.

Заслуговують на схвальну оцінку встановлені здобувачкою 11 видів образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів, репрезентованих метафорою, метонімією, іронією, іронічним запитанням, епітетом, порівнянням, гіперболою, синонімічним повтором, антонімічним повтором, лексемами однієї родо-видової групи, мейозисом. Цінні

спостереження представлені в підрозділах роботи, де чітко простежується зіставлення образно-стилістичних елементів: метафора: 24 % (англ. мова), 32,63% (нім. мова); епітет: 25,03 % (пол. мова), 18,9 % (укр. мова), які декодовані як відображення образів когніції (англ., нім. мови) та їх ознак (пол., укр. мови) (с. 131 - 150). Ці спостереження допоможуть уникнути непорозуміння, викликане двозначністю, логічні суперечності у висловленні та характеризуватись надлишковою інформацією про явище погоди або їх перебільшенням.

У п'ятому розділі **“Реконструкція синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах”** значну увагу приділено здійсненню реконструкції синтаксичних фігур на основі редуції вихідної моделі речення газетних синоптичних текстів.

Більш детальне дослідження реконструкції синтаксичних фігур газетних синоптичних текстів досліджуваних мов продемонструвало, що *на основі редуції вихідної моделі речення* еліпсис та асиндетон є спільними для синоптичних текстів; *на основі експансії вихідної моделі* виявила, що спільними для газетних синоптичних текстів англійської, німецької та польської мов є синтаксичні фігури. О. М. Коломієць цілком аргументовано установила 2 прагматичні типи синтаксичних фігур: асертив, що має на меті донесення до адресата інформації про явища погоди; експресив – з метою висловлення автором ставлення до явищ погоди.

Здійснивши низку процедур і використавши адекватні методи, методики і прийому аналізу мовного матеріалу, О. М. Коломієць доводить, що у результаті семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів установлено, що композиційно-семантична будова цих текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах відображає їх культурну природу; внутрішньосемантична – ментальну; синтаксична – власне мовну.

Позитивом є те, що здобувачка, аналізуючи виявлені співвідношення симбіозу іконічних і графічних елементів, співвідношення видів метафори, співвідношення образно-стилістичних елементів та співвідношення синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів англійської, німецької,

польської та української мов, подає результати дослідження в таблицях (сс. 116, 139, 151, 177), які полегшують сприймання інформації та відтворюють основні узагальнення в межах відповідних підрозділів.

Імпонують кількісні підрахунки семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів досліджуваних мов, що, безперечно, об'єктивує спостереження над мовним матеріалом.

Обґрунтованими вважаємо висновки дисертації, які відтворюють основні результати дослідження, викладені в розділах, і поглиблюють їхній зміст та вагу в контексті висунутих дисертанткою положень.

Водночас, аналізуючи загалом на високому теоретичному рівні виконану роботу О. М. Коломієць, хотілося б висловити деякі міркування та побажання.

1. Відрадно, що в роботі дисертантки значну увагу приділено методологічному підґрунтя дослідження (с. 56). Авторка намагається системно дослідити теоретичні праці науковців з проблем відсутності комплексної методики відтворення текстових рівнів, а також смислів, що за ними криються. Водночас у другому розділі роботи, де здобувачка подає власну комплексну методику аналізу об'єкта дослідження, в якому *четвертий* етап передбачав реконструкцію синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів із застосуванням окремих етапів *методики діалогічної інтерпретації тексту*, а також залучення *методики мовленнєвих актів* (с. 74), на нашу думку, не вказано, які саме етапи методики діалогічної інтерпретації тексту залучались до здійснення реконструкції синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів (ГСТ).

2. У третьому розділі (п. 3.3.1) авторка цілком аргументовано аналізує реконструкцію знакового іконізму газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Хотілося б зазначити, що у дослідженні дисертантка коректно і обґрунтовано описала, що “один і той самий знак газетних синоптичних текстів може бути символом та образом водночас” (с. 110), однак, на жаль, не розкрила, як саме знак газетних синоптичних текстів (ГСТ) може виступати символом та образом водночас.

3. Рецензована робота, безсумнівно, виконана в кращих традиціях сучасної лінгвістики. У «Вступі» роботи дисертантка конкретно і адекватно визначила мету та завдання дослідження та сфери їхнього застосування (с. 9). Однак, хотілося б уточнити, що у завданнях зазначено: реконструювати композиційні (тематичні, архітектонічні, логіко-поняттєві) та зовнішньосемантичні (іконічні та графічні) елементи досліджуваних текстів, проте результати реконструкції зовнішньосемантичних (іконічних та графічних) елементів у загальних висновках відсутні.

Підсумовуючи критичну частину відгуку, зазначимо, що зауваження та побажання не знижують загальної позитивної оцінки та наукової цінності дослідження. Достовірність отриманих результатів підтверджується опрацьованими джерелами та логікою інтерпретації фактичного матеріалу. Автореферат ідентичний основним положенням дослідження, відбиває результати й висновки дисертації, відповідаючи при цьому чинним вимогам.

Дисертаційна робота О. М. Коломієць **“Семантико-синтаксична реконструкція газетних синоптичних текстів (на матеріалі англійської, німецької, польської та української мов)”** відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567. Уважаю, що Коломієць Олена Миколаївна цілком заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство.

Офіційний опонент –

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри

іноземної філології та перекладу

Київського національного

торговельно-економічного університету

О.А. Цимбалиста

